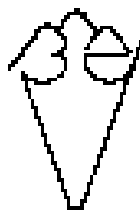

Molenstraat 45
B-3300 Tienen
Belgium
Tel 016/81 51 71
Fax 016/82 04 68
e-mail:
irbab@irbab.be

**PROTOCOL GELDIG VOOR HET JAAR 2000 VOOR DE AANLEG, DE
OPVOLGING EN HET ROOIEN VAN DE PERCELEN MRT TRANSGENE
SUIKERBIETEN, EVENALS HET BEHEER VAN HET AFVAL
AFKOMSTIG VAN DEZE PERCELEN**

Dit document heeft als doel een protocol voor de aanleg van proeven met GGO's (genetisch gemodificeerde organismen) voor te stellen aan de landbouwkundige of bietenonderzoekscentra, en meer specifiek voor GG (genetisch gemodificeerde) suikerbieten en te waarborgen dat geen enkele GG suikerbiet als voedsel voor mens of dier gebruikt wordt.

1. VERANTWOORDELIJKHEDEN

1.1. NOMENCLATURA

De personen verantwoordelijk voor de uitvoering van de proeven zijn:

- 1) De houder: de aanvrager van de toelating voor de aanleg van een proef met GG bieten, normaal gezien is dit de firma, die eigenaar is van het transgen;
- 2) De uitvoerder: de instelling die de proef aanlegt in opdracht van de houder en steeds onder verantwoordelijkheid van de houder;
- 3) De proefhouder: landbouwer bij wie de proef aangelegd wordt. Hij zal duidelijk ingelicht worden over de verplichtingen die verbonden zijn aan dit soort proeven.

De houder, uitvoerder en proefhouder kunnen dezelfde instantie zijn. Een kopie van de contracten die de verschillende partijen binden, wordt aan het Ministerie van Middenstand en Landbouw overgemaakt.

1.2. LOGBOEK

De houder en uitvoerder houden een 'logboek' bij, waarin ze de verrichtingen opgenomen in dit protocol registreren. Op het einde van de veldproeven richten ze aan het Ministerie van Landbouw als bijlage van het jaarlijkse activiteitenverslag een kopie van hun 'logboek'. Enkel de zaai- en oogstdata worden tenminste één week vooraf aan het Ministerie meegedeeld.

Handelingen	Verantwoordelijke	Datum	Opmerking(en)
Keuze van het proefveld	Uitvoerder		
Inlichting van het Ministerie door de houder over de exacte ligging van de GGO-proefvelden en hun oppervlakte	Houder		
Levering van de GG zaden van de houder aan de uitvoerder	Houder Uitvoerder		
De houder is verantwoordelijk voor het vervoer van de GG zaden	Houder		
Zaaiwerkzaamheden	Uitvoerder		
Plaatsing van de randen	Uitvoerder		
Inlichting van het Ministerie door de uitvoerder over de zaaidata en dit tenminste 1 week vooraf	Uitvoerder		
Beheer van de zaadoverschotten (gekozen oplossing volgens punt 3.3.)	Houder Uitvoerder		
Vereiste werkzaamheden tijdens de groeiperiode	Uitvoerder		
Vernietiging van de bieten die niet bestemd zijn voor het rooien	Uitvoerder		
Inlichting van het Ministerie door Subel over de startdata van de rooicampagne	Subel		
Inlichting van Subel door het Ministerie over de suikerfabriek waarvan het cliënteel een proef met GG suikerbieten aangelegd	Ministerie		
Oogst van de bieten	Uitvoerder		
Bemonstering van GG bieten (punt 6.5)	Houder Uitvoerder		
Analyse van de bieten	Uitvoerder		
Inlichting van het Ministerie over de fabriek waarnaar de GG bieten vervoerd en bestudeerd worden	Houder Uitvoerder		
Vernietiging van de bieten - na analyse - (oplossing te bepalen volgens punt 8.)	Houder		
In het geval van storten, de verbintenis van de verantwoordelijke van de stortplaats de bieten te bedekken bij de verwijdering ten einde opslag te vermijden	Stortplaats-beheerder		
Vernietiging van de bieten na analyse door verspreiding en inwerking op het proefveld (met akkoord van de proefhouder)	Houder		
Bepaling van de keuze van de volgende teelt	Houder		
Opvolging van de bietenopslag in de volgteelten gedurende twee jaar	Houder		
Inlichting van de houder en het Ministerie door de uitvoerder over de data van de oogst, oogstvernietiging en analyse tenminste 1 week vooraf	Uitvoerder		

2. LIGGING VAN DE VELDPROEVEN

2.1. RANDEN EN/OF OMSLUITING VAN DE PROEF

Het tijdstip van de oogst van de proef bepaalt of de proef met een rand omgeven moet worden of ingesloten moet worden in een veld met een andere teelt (zie ook punt 5.2):

- 1) Als de oogst en/of de vernietiging van de proef **vóór het begin van de bietencampagne** voorzien is, kan de proef ingesloten worden in een bietenveld op voorwaarde dat ten minste een 5 m brede rand van raaigras of naakte onbegroeide grond aanwezig is. Tot op het moment van het rooien moet de rand aanwezig blijven.
- 2) Als de oogst en/of de vernietiging van de proef **na het begin van de bietencampagne** gepland is, moet de proef eveneens omgeven worden door een ten minste 5 m brede rand van raaigras en op ten minste 25 m van een ander bietenveld liggen. Tot op het moment van het rooien moet de rand aanwezig blijven.

2.2. MEDEDELING VAN DE LIGGING VAN DE PROEFPERCELEN EN DE DATA VAN DE BIETENCAMPAGNE

Het Ministerie van Middenstand en Landbouw beheert de informatie-uitwisseling tussen de verschillende partijen.

De exacte ligging van de proefvelden met transgene bieten zal door het Ministerie aan de suikerproducenten (SUBEL) meegedeeld worden met inachtneming van de richtlijnen inzake informatie van het publiek. SUBEL zal aan het Ministerie de geplande data van het begin van de rooicampagne voor iedere fabriek meedelen.

3. ZAAIWERKZAAMHEDEN

3.1. ZAADCONDITIONERING

De zaden van GG bieten zullen geconditioneerd worden in verzegelde en specifiek gekleurde doosjes of zakjes (kleur te bepalen door de verantwoordelijke van de proef) die duidelijk onderscheidbaar moeten zijn van de andere verpakkingen. Deze verpakking moet tevens voorzien zijn van een etiket die de vermelding 'Voor GGO proeven', het transgene karakter, het type proefneming, de code van het monster, het nummer van de Ministeriële toelating en het benaderende aantal zaden dat in de verpakking aanwezig is draagt. Het transport moet in gesloten voertuigen gebeuren. De houder is verantwoordelijk voor het transport van de GG zaden van de houder naar de uitvoerder.

3.2. ZAAIMACHINE EN LEEGMAKEN VAN DE ZAAIMACHINE

Het leegmaken van de zaaimachine moet op het proefperceel gebeuren. De zaaimachine moet aangepast zijn om onmiddellijk na de zaai van ieder perceel tot het laatste zaadje geledigd te kunnen worden in een adequaat recipiënt dat onmiddellijk na zaai op correcte wijze afgesloten kan

worden. Indien de zaden van GG suikerbieten met andere zaden gemengd worden, zal het volledige mengsel als transgeen materiaal beschouwd worden en vernietigd worden zoals hieronder beschreven.

3.3. BEHEER VAN DE ZAADRESTEN

Het resterende zaad moet:

- 1) Ofwel achter slot en grendel bewaard worden door de uitvoerder met het oog op een later gebruik (vb. OHB proeven);
- 2) Ofwel terug overhandigd worden aan de houder die een ontlastingsbewijs (decharge) zal ondertekenen ten gunste van de uitvoerder. De houder is verantwoordelijk voor het transport van de zaadoverschotten;
- 3) Ofwel vernietigd worden door een erkend orgaan in analogie met wat er gebeurt bij de vernietiging van zaden die fungiciden of insecticiden bevatten.

4. WERKZAAMHEDEN TIJDENS DE GROEIPERIODE

4.1. UITDUNNINGSWERKZAAMHEDEN

Indien er planten uitgedund moeten worden, zullen deze op het veld achtergelaten worden. De planten die in staat zijn opnieuw wortel te schieten en dus te groeien op het veld, bijvoorbeeld onder vochtige omstandigheden, zullen regelmatig vernietigd worden.

4.2. VERWIJDERING VAN SCHIETERS

Gedurende de ganse groeiperiode zullen de proefvelden op het optreden van bietenschieters gecontroleerd moeten worden. Een wekelijkse controle moet verzekerd worden vanaf het optreden van de eerste schietters. Indien er schietters aangetroffen worden, moeten ze uitgetrokken worden en moet de stengel met het bloemgedeelte van de wortels gescheiden worden. Dit alles wordt op het veld achtergelaten. Indien er schietters aangetroffen worden die reeds tot zaadvorming overgingen, zullen ze in een hermetisch afgesloten verpakking van het veld verwijderd moeten worden en vernietigd worden via verbranding.

N.B. De verwijdering van schietters betreft uiteraard niet de velden bestemd voor de zaadproductie.

Een uitzondering wordt toegestaan voor alle veldproeven die het opschieten van bieten tot zaadvorming onderzoeken.

5. Vernietiging van bieten die niet bestemd zijn voor het rooien

5.1. ONDERPLOEGEN VAN BIETEN

De bieten die niet bestemd zijn voor het rooien, zoals bijvoorbeeld deze afkomstig van herbicide efficiëntieproeven, moeten zo snel mogelijk na de laatste waarnemingen vernietigd worden. **Ten laatste acht dagen voor het begin van de bietencampagne**, moeten ze

verhakseld worden en in de grond ondergeploegd worden. In de mate van het mogelijke en op voorwaarde dat het Ministerie van Middenstand en Landbouw zijn akkoord geeft, moeten ze bij voorkeur vooraf (± 1 maand) bespoten worden met een door de houder gekozen niet-selectieve herbicide onder voorbehoud het Ministerie ervan op de hoogte te brengen door middel van het 'logboek'. Deze bespuiting zal enkel uitgevoerd worden als er geen schadelijk risico bestaat voor de naburige bieten die voor de oogst bestemd zijn.

6. ROOIEN EN VERVOER VAN DE BIETEN NAAR HET LABORATORIUM

6.1. ROOITIJDSTIP

Zonder uitdrukkelijke toegestane afwijking door het Ministerie voor specifieke projecten (vb. proeven met vorstresistente GM bieten, opbrengstproeven, ...) zullen de percelen met GG bieten ten laatste acht dagen vóór het begin van de bietencampagne vernietigd en/of gerooid worden ten einde iedere kans op levering aan een suikerfabriek te vermijden.

Indien een afwijking bekomen werd voor het rooien na het begin van de bietencampagne, dienen de voorzorgsmaatregelen betreffende de randen van het perceel genomen te worden, zoals beschreven in punt 2.1.

Indien percelen voor het begin van de bietencampagne niet gerooid kunnen worden omwille van slechte weersomstandigheden bijvoorbeeld, dan moet de uitvoerder het Ministerie hiervan op de hoogte brengen door het aangetekend schrijven met verduidelijking van de redenen. De uitvoerder moet er uiterst nauwlettend op toezien dat geen enkele GG biet aan de suikerfabriek geleverd wordt door de percelen duidelijk aan te duiden. Hij moet ze zo vlug mogelijk vernietigen of rooien en zal regelmatig contact opnemen met de proefhouder, de landbouwkundige van de suikerfabriek en de ondernemer om deze taak feilloos uit te voeren, zonder zich te ontdoen van zijn verantwoordelijkheden. Hij houdt het Ministerie op de hoogte over de opvolging van deze proef.

6.2. BEHANDELING VAN BIETENBLADEREN EN –KOPPEN

De uitvoerder zorgt ervoor dat de bladeren en bietenkoppen bij het rooien fijn verhakseld worden en homogeen verspreid worden op het veld. Ze mogen op geen enkele wijze als dierenvoeding gebruikt worden.

6.3. DE BIETEN DIE IN EEN MOBIELE BIETENONTVANGSTINSTALLATIE BEMONSTERD WORDEN

Behalve de genomen raspstalen, moeten de te bemonsteren GG bieten in een mobiele ontvangstinstallatie, op het proefveld blijven.

6.4. DE BIETEN DIE IN EEN VASTE BIETENONTVANGSTINSTALLATIE GEANALYSEERD WORDEN

De GG bieten, die in een vaste bietenontvangstinstallatie ontvangen en geanalyseerd worden, moeten in zakken ingepakt worden die door een identificatieklever of door een zichtbaar kleurstreepje te onderscheiden zijn van de zakken voor gewone bieten. Deze zakken zullen gescheiden aangevoerd worden naar het laboratorium om er geanalyseerd te worden.

In België, mag het suikergehalte van de GG bieten door het laboratorium van het KBIVB geanalyseerd worden. Wat de analyses van bijvoorbeeld de samenstelling van de GG bieten betreft, kunnen deze analyses door andere laboratoria uitgevoerd worden waarvan de gegevens (coördinaten) in het logboek vermeld staan.

De bieten die geanalyseerd worden in een bietenontvangstinstallatie gelegen in het buitenland, worden onder de verantwoordelijkheid van de houder geanalyseerd die ook de geldende reglementering dient na te leven.

6.5. BEMONSTERING VAN DE GG BIETEN

Alle GG bietbemonsteringen en het vervoer ervan buiten het proefperceel (betreffende de mobiele en vaste bietenontvangstinstallatie) moeten in het logboek vermeld worden.

7. ANALYSE VAN GG BIETEN

7.1. BEMONSTERING VAN RASPEL DOOR EEN MOBIELE BIETENONTVANGST- INSTALLATIE

De in een mobiele bietenontvangstinstallatie bemonsterde GG bieten moeten na analyse ondergeploegd worden, zoals hierboven beschreven. De bietenontvangstinstallatie moet daarna grondig gereinigd worden en de raspelmonsters moeten in gesloten containers naar de laboratoria vervoerd worden.

7.2. ANALYSE IN DE VASTE BIETENONTVANGSTINSTALLATIE VAN HET KBIVB

7.2.1. Bewaring van de zakken die GG bieten bevatten

De zakken die GG bieten bevatten, moeten gescheiden bewaard worden van de andere zakken ten einde vergissingen uit te sluiten.

7.2.2. Hergebruik van de zakken

De lege zakken van GG suikerbieten mogen enkel hergebruikt worden voor proeven met GG suikerbieten. Ze moeten op het einde van de bieten campagne grondig gereinigd worden.

7.2.3. Behandeling van GG bieten en reiniging van de vaste bietenontvangstinstallatie

De GG suikerbieten moeten afzonderlijk in de bietenontvangstinstallatie behandeld worden. Na het wegen en het wassen van de bieten en na de raspelstaalname, moeten alle resten van deze GG suikerbieten in een aparte container uitgestort worden (bijvoorbeeld door middel van een verschillend fixatiesysteem of door middel van een transporteur die geen leveringsbadge bezit voor de suikerfabriek), die niet met andere containers verward kan worden. Na analyse moet de bietenontvangstinstallatie grondig gereinigd worden of ten minste volledig uitgestorven worden: verwijdering van stukken biet, wortels, bladeren,... Na reiniging moeten tenminste 5 zakken met gewone bieten door de ontvangstinstallatie gepasseerd worden, waarvan de resten eveneens in een dezelfde aparte container opgevangen worden.

Daarna wordt deze container naar de vernietigingsplaats gebracht.

8. Vernietiging van de GG bieten na analyse

8.1. Vernietiging van het raspel na analyse

Na analyse moet het raspel volgens de geldende regels verbrand worden, rekening houdend met het gehalte aan lood.

8.2. Vernietiging van de bietenresten na analyse

De verantwoordelijkheid voor de vernietiging van de bietenresten na analyse in de bietenontvangstinstallatie van het KBIVB ligt bij de houder.

Hij kiest voor de volgende oplossingen: 1) storten of 2) verspreiden op het veld en onderploegen.

8.2.1. Het storten

Het storten moet volgens de door de wet opgelegde modaliteiten gebeuren na aanvraag bij de bevoegde overheden. Een attest dat bewijst dat de bieten snel bedekt zullen worden ten einde opslag en zaadvorming te vermijden zal gevraagd worden aan de stortplaatsverantwoordelijke. Het beheer en de uitvoering van het storten kan door de houder aan het KBIVB toevertrouwd worden.

8.2.2. De verspreiding van de resten op het proefveld

De vernietiging op het veld van de GG bietenresten is enkel mogelijk op de eigen exploitatie van de houder of het proefveld met de uitdrukkelijke toestemming van de proefhouder en op voorwaarde dat de houder de enige verantwoordelijke blijft.

Deze vernietiging zal door verspreiding of onderploegen uitgevoerd worden. Indien de bieten campagne niet beëindigd is, dienen de resten van de bieten ofwel rechtstreeks op het veld verspreid te worden, ofwel opgeslagen in een privé-eigendom (ontoegankelijk bij afwezigheid van de houder).

De verspreider moet na de verspreiding gereinigd worden. Het toezicht op deze velden moet volgens de in punt 10.2. voorgestelde voorschriften uitgevoerd worden.

9. Volgende teelten en toezicht

9.1. Toegestane volgende teelten

Tijdens het jaar na de teelt van GG bieten mogen enkel monocotylen geteeld worden. Een erkend herbicide tegen dicotylen zal gebruikt worden. Het daaropvolgende jaar worden alle teelten toegestaan, met uitzondering van biet.

9.2. OPVOLGING VAN OPSLAG IN DE VOLGTEELTEN

De velden, waar een proef met GG bieten aangelegd werd, dienen gedurende twee jaar na het rooien van de bieten opgevolgd te worden. Hierbij dient vooral aandacht besteed te worden aan de opslag van GG bieten. Deze zullen onmiddellijk uitgetrokken worden en uit het veld verwijderd worden om ze te laten verdrogen. Indien er zaadvorming opgetreden is, moeten ze hermetisch ingepakt en verbrand worden.

9.3. VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE OPVOLGING VAN DE PROEFPERCELEN

De verantwoordelijkheid voor de opvolging van de proefvelden (bijvoorbeeld rassenproeven) die door een uitvoerder (zoals bv. het KBIVB of het Ministerie van Middenstand en Landbouw) aangelegd worden berust bij de uitvoerder tijdens het jaar van de proefneming.

Evenwel is de houder van de ministeriële toelating (meer bepaald de kennisgever) verantwoordelijk voor de opvolging die gedurende 2 jaar na de vernietiging/oogst van de proefvelden uitgevoerd moet worden.

10. AFWIJKINGEN VAN HET PROTOCOL

De afwijkingen van het protocol dienen onmiddellijk via een aangetekend schrijven aan het Ministerie van Middenstand en Landbouw en aan de houder van de toelating meegedeeld te worden.

Deze afwijkingen kunnen bij voorbeeld een niet-uitgevoerde oogst (voor het begin van de bietencampagne), een vergissing tijdens het rooien,...betreffen.

11. PROEFVERSLAG

Bij het einde van het teeltseizoen moet een door de houder, volgens de vooropgestelde richtlijnen, opgesteld verslag aan de bevoegde overheden overgemaakt worden. Dit verslag moet tenminste de volgende gegevens bevatten :

- ligging en tijdstip van de verspreiding;
- effectief gebruikte transformanten (de nauwkeurige kenmerken van de transformanten);
- de effectieve oppervlakte van de verschillende percelen;
- de frequentie en aard van de waarnemingen op de percelen (zaadvorming, opslag,...);
- de verschillende punten besproken in het hierboven vermelde 'GGO-protocol in transgene suikerbieten' (log boek en kopieën van de contracten die de verschillende partijen binden).
